

Naročnina
Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 20 Din
polletno 120 Din
celoletno 240 Din
za inozemstvo
mesečno 35 Din
polletno 210 Din
celoletno 420 Din
Redna izdaja
celoletno v Jugoslaviji 80 Din, za inozemstvo 100 D

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III
Rokopisi se ne vračajo, ne frankirana
pisma se ne sprejemajo. Uredništva
telefon šte. 50, upravnistva šte. 328

SLOVENECEC

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cene oglasov
1 stolp, peti-vrsta
maloglasni po 150
in 2D, večji oglaš
nad 45 mm višine
po Din 2-50, veliki
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
g Pri večjem g
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
rezen pondeljka in
dneva po prazniku

Političen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Cerkveni
račun: Ljubljana šte. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevu št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Franc Smodej: Slovenstvo.

I.

Že dejstvo, da se vedno pogosteje čuje klic »ohranimo slovenstvo«, dokazuje, da morajo biti v življenju slovenskega naroda pojavi, ki nasprotujejo slovenstvu, bodisi odkriti, bodisi prikriti, bodisi v obliki teoretičnega programa, bodisi v politični praksi. Če je to dejstvo, potem se zdi, da je slovenski narod v dekadenci. Če bi vstali iz grobov slovenski velmožje, katerih srca so od začetka 19. stoletja naprej gorela v ljubezni do slovenščine in ki so budili svoj zapostavljeni narod k narodni zavesti, od Vodnika, Prešerna in Slomška do Žitnika, Kreka, vsi ti bi se začudili ozirali po slovenski domovini in kakor kralj Matjaž, prezgodaj zbujen pod Peco-goro, bi legli nazaj v grobove z ugotovitvijo, da slovenski narod še ni doživel svojega vstajenja.

Vsi ti možje, ki so zrasi iz zdravih korenin slovenskega naroda in jih tuja kultura in tuj kulturni milje ni mogel izkoreniniti iz njihovega naroda, so se po prvem spoznanju, da imajo dolžnosti do svojega lastnega naroda, povrnil nazaj v psiho svojega naroda in njih trdna volja je bila, da dvignejo svoj narod do samostojnega narodnega življenja. Ni eden teh mož, ki bleščijo v spominu slovenskega naroda kot zvezda jutranjica na nebesnem svodu, ni govoril in mislil o Slovenceh kot o kakem plemenu, marveč so vsi v pričanju, da smo Slovenci narod, stremeli samo za tem, da se ta narod zave svoje narodnosti, se kulturno dvigne in uveljavi kot narod in kot narod izživi. Edina izjema so bili »ilirici«, pristaši nacionalne jugoslovanske ideje, ki pa so v svojem megletem idealizmu usahnili in se niso mogli ukoreniniti niti v idealni slovenski inteligenci, h kateri moramo prištevati dr. Prešerna, še manj pa v širokih plasteh neštudirane ljudstva.

Tisti, ki so obupali nad možnostjo nacionalnega razvoja svojega naroda in jih je mamila bolj veličina tujega, številno močnejšega naroda, pri katerem so srkali znanost, kakor pa ljubezen in čut odgovornosti do lastnega naroda, so odpadli od svojega naroda in jih je narod krstil za nemškutarje. Ljubili so zemljo in deželo, v kateri so bili rojeni, ne moremo reči, da so svoj rod sovražili, ali njih ideal je bil, da svoj narod oplodijo z mislijem tujega, močnejšega naroda, mu vcepijo lujo, višjo kulturo, tako da bi se slovenski narod vtopil v tujem narodu in tako v širšem nacionalnem krogu razvil svoje talente ter jih bolj učinkovito uporabil v prid celokupnem človeštvu. Tipičen primer takega nemškutarja je bil osebiti Karel Deschmann.

V kmetski nemškutariji, ki se je pod sistematičnim pritiskom in po nemški vzgoji v šolah in pri vojaštvu pojavila na višku svoje moči ob narodni meji je bila v bistvu ista gonilna sila, to je zavest nacionalne inferiornosti in brezkoristnosti lastnega nacionalnega življenja Slovencev.

Nemškutarstvo je bilo idejno protinaven pojav; zato je moglo živeti in se razvijati le tako dolgo, dokler sta vladni režim in državna uprava z nemoralnimi sredstvi vzgajala in pospeševala renegatstvo med Slovenci. Zato je hitreje ginevalo nemškutarstvo tam, kjer je imelo slovenstvo večji vpliv na upravo, kakor na Kranjskem, kjer je bila deželna uprava v slovenskih rokah in je naravno vplivala na državno upravo.

Osnovna se je nova nacionalna država, Jugoslavija, ki jo je rodil za centralne države nesrečen potek svetovne vojne. Ves slovenski narod ji je želel, majalo se je ob njenem zamislu tudi nemškutarstvo na nacionalni periferiji. Narod je pričakoval v novi državi neoviran svoj nacionalni razvoj, sam si bo svobodno gradil svojo bodočnost kot suveren narod. V zavesti, da smo majhen državni narod, je vsa slovenska javnost z navdušenjem pozdravila državno skupnost s Hrvti in Srbi iz bivše avstro-ogrske monarhije in se tudi ni protivila državnemu zedinjenju s Srbijo in Črno goro, dasi so se iz ust kmetskega prebivalstva čuli sporadični glasovi nezaupanja do te nove jugoslovanske državne tvorbe vsled velikih kulturnih in civilizacijskih razlik med posameznimi deli naše države.

Toda kako si je ves narod zamišljal to zedinjenje? Govorilo in pisalo se je vseprek o državnem in narodnem edinstvu. Toda vprašanje je to, kaj si je ves narod, ne izvzemši politike na vodilnih mestih, mislil pri teh besedah? Smelo smemo trditi, da razen par političnih konjunkturistov, ki so v zavesti svoje

nemoči v lastnem narodu hoteli zlesti na površje s pomočjo Srbov in Hrvatov proti volji lastnega naroda, nihče ni mislil pri tem na abdikacijo slovenskega narodnega obeležja, nihče ni mislil na to, da se slovenski narod odreče slovenstvu in se kot neko podrejeno plemé vtopi v srbohrvatskem narodu. Morda so pač mislili posamezniki, da bo iz hrvatskega, srbskega in slovenskega naroda v bližnjem času nastal nov, jugoslovanski narod, pa to so bile le bele vrane v vrstah inteligence. Narodno edinstvo je bila fraza, s katero se je hotelo povedati, da je usoda slovenskega naroda nerazdružljiva od Srbov in Hrvatov kot najbližjih slovanskih narodov, ki se prav lahko jezikovno sporazumejo brez tretjega pomožnega jezika. Pač pa je bila razlika v zamisli državne organizacije. Centralisti so smatrali za ideal centralistično urejeno državo, v kateri bodo Slovenci enakopravni kakor Srbi in Hrvati. Večina je pa takoj, še pred zedinjenjem, stremela za avtonomno-federalistično urejeno državo, zamislila si centralni parlament, ki naj bo znak državnega edinstva, z avtonomnimi upravami in pokrajinskimi parlamenti. Šele pozneje so centra-

listi logično začeli zagovarjati narodno edinstvo v etničnem pomenu besede. Zato so pa izgubljali tla med slovenskim narodom in so se iz taktičnih ozirov vračali z medlimi izjavami k slovenstvu, nikdar v narodni skupščini, pač pa v svojem časopisu.

To stališče centralistov med Slovenci se idejno ne razločuje od nekdanjega nemškutarstva, dejanska razlika je le ta, da je nemškutarija videla svoj cilj v spojitvi z nacionalno tujim, številno in kulturno silnejšim narodom, centralistični Jugoslovani med Slovenci pa v nacionalni spojitvi z najbližjima bratškima narodom, številno močnejšima, a kulturno slabejšima.

Tu sta se začeli kresati dve ideji, ki sta ju med Slovenci zastopala dva tabora, vse drugo, kar je bilo vmes, je bilo smatrati zgolj za akcije konjunkturistov, ki so hoteli z radikaliziranjem nacionalnega programa (slovenstva) splavati na površje in ko se jim to ni posrečilo, so ravno tako z mirno vestjo prešli v centralistični tabor narodnega edinstva, kakor se bodo v glavnem povrnil na prvotno črto, ako jim bo v to politična konjunktura kazala.

strani, Radič pa je dejal novinarjem, da bo v delegaciji zastopal bolj socialno stališče. In res so se dnevne zmanjšale za posameznega delegata od 250 švicarskih frankov na 150 švicarskih frankov dnevno. Ta Radičev uspeh je res zelo velik, če se spomnimo, da so pod Davidovičev vladlo l. 1924. znašale dnevne za posameznega delegata komaj 100 švicarskih frankov. Na ta način je naša delegacija za Ženevo definitivno sestavljena. Vodja delegacije je dr. Nintič, prvi delegat dr. Laza Marković, drugi delegat pa Stjepan Radič. Tem trem delegatom so prideljeni v pomoč razni eksperti.

Belgrad, 23. avg. (Izv.) Radič je ob priliki tuzlanskega zbora izjavil, da so poročila, češ da je tam napadal radikale, netočna, in je po stari navadi vse demantiral. Nadalje je izjavil, da ni prenehal govoriti radi demonstracij, ampak da je pobegnil, ker je izvedel, da se nahajajo na zborovališču štirje ljudje, ki so ga nameravali ubiti. Škoda je le, da jih ni nikdo videl in da ni nikdo tega zabeležil. Kar se pa tiče njegovega spora z dr. L. Markovičem, je zvečer dejal, da se je ugotovilo na konferenci, kateri so prisostvovali dr. Nintič in dr. Marković ter Radič, da sploh ni bilo nobenega spora med njima, da sta najboljša prijatelja, da sta se poljubila in da vlada med njima najlepši sporazum in najboljšo soglasje.

Davčni zakon.

Belgrad, 23. avgusta. (Izv.) Davčni odbor je sprejel na današnji seji več članov davčnega zakona. Člen 41 določa, da naj finančni minister predpiše pravilnik za novo vodenje katastra zgradb. Poslanec Pušenjak je zahteval, da je treba glavne odločbe pravilnika povedati, kataster zgradb določiti z merjenjem, kakor tudi določiti, kdo vodi kataster. Na vsak način pa naj se določi, da vodi kataster davčna oblast, a ne občina. Nato izjavi zastopnik vlade, da bo davčna oblast vodila kataster. Člen 42 davčnega zakona se tiče davčne obveznosti in določa, da se morajo vse spremembe, ki vplivajo na davčno obveznost, tekom 30 dni javiti davčni oblasti. Sicer mora plačati še 10% davčne obveznosti za kaznen. Poslanec Pušenjak predlaga, da se celi člen 42 briše, ker mora hišni posestnik koncem leta dobiti prijavo, a bi se afliktuacija dohodkov med letom ne vpoštevala. Vlada večina odbije predlog posl. Pušenjaka in sprejme člen 42. Člen 43, ki vsebuje dolžnost oblasti, ki izdajajo stavbno dovoljenje, da o tem obvestijo davčno oblast, se nespremenjen sprejme. Člen 44 določa, da se ne more razlika najemnin sodnijskim potom iztirjati, če gre za manjšo najemnino, kakor je faktično plačana. Razen tega se predvideva kaznovanje v smislu člena 39 davčnega zakona. Poslanec Pušenjak predlaga črtanje tega člena, ker se ne morejo v zakonu regulirati privatno-pravni odnosi. Člen se v toliko spremeni, da se črta »se ne more izterjati sodnijskim potom«. Člen 45 določa, da najemniki izgubijo vse pravice, ki jim jih daje stanovanjski zakon, ako v določeni prijavi dajo netočne podatke glede najemnine. Nadaljnji členi davčnega zakona se bodo obravnavali na prihodnji seji, ki se vrši jutri.

Rade Pašičevo perlo pred anketnim odborom.

Belgrad, 23. avgusta. (Izv.) Na današnji seji anketnega odbora je bila v razpravi afera Radomira Pašiča. Prečitani so bili sodnijski spisi proti Rade Pašiču v znani tožbi Dragiša Stojadinovića, v katere zadevi je bil Rade Pašič pred belgradskim sodiščem obsojen, t je nato pobegnil v inozemstvo. Razen tožbe se bili prečitani še odgovori in zapiski nekaterih prič Rade Pašiča, ki pa v svojem bistvu same obremenjujejo R. Pašiča in potrjujejo tožbo, dasi ga skušajo braniti. Vsa zadeva se vrli okoli tega, da zahteva D. Stojadinović od R. Pašiča, da izplača vdovi Milin en milijon českoslovaških kron provizije v smislu dogovora med R. Pašičem in možem omenjene vdove Milin. Rade Pašič se je branil izplačati omenjeno vsoto in je radi tega vdova Milin zagrozila s tožbo. Tožbo je končno prevzel D. Stojadinović, pri čemer je prišlo do tožbe med Stojadinovićem in R. Pašičem radi obrekovanja.

Belgrad, 23. avgusta. (Izv.) Umrli je radikalni poslanec za moravsko okrožje Dragoljub Radojević. Pogreb bo jutri. Na njegovo mesto pride Stanislav Milenković.

Belgrad, 23. avgusta. (Izv.) Danes je nadomoda odpotoval na Bled Miloš Bobić, da prosi pri kralju za avdienco in da s svoje strani informira kralja o zadnjih volitvah.

Hannibal ante portas!

PAŠIČ SE VRNE V BELGRAD. — VELIKANSKI STRAH MED SEDANJIMI REŽIMOVC. — FANTASTIČNE KOMBINACIJE.

Belgrad, 23. avg. (Izv.) Privatne vesti vedo poročati, da se Pašič v najkrajšem času vrne v Belgrad. Te vesti so povzročile velikansko vznemirjenje med vladnimi krogi. Smatra se, da je Pašičeva vrnitev v zvezi z njegovo energično akcijo, da vrže sedanjo vlado in da ponovno prevzame državno upravo v svoje roke. Z Nikolo Pašičem delujejo obenem v tem smislu Marko Trifković in njegovi prijatelji. Zanimivo je, da se ponekod trdi, da so tudi nezavisni radikali pod Nastasom Petrovičem sklenili podpreti Pašičevo akcijo za parlamentarizem in njegov ugled. Radi tega je v zvezi s temi vestmi pričakovati baje že v prihodnjih dneh nekaterih sprememb v vladi. Predvsem gre pristašem Nikola Uzunovića ter pristašem sedanjega re-

žima za to, da se iz vlade izrineta še ostala pašičevca, in sicer minister za socialno politiko Simonović in minister za narodno zdravje dr. Slavko Miletić. Ker pa bi se to moglo težko storiti z navadno rekonstrukcijo vlade, se govori, da bi v tem slučaju prišlo do vladne krize in bi se pri tem izrinili iz vlade vsi ne-ljubli elementi. Tudi se tukaj govori o raznih kombinacijah, o katerih smo mi že svoj čas poročali. To so kombinacije, ki so nekaka predpriprava s tako zvano četrtro stranko, in se v tej zvezi imenuje ime dr. Marinkovića. Zdi se, da so vse te vesti preuranjene, dasi je absolutno točno, da delujejo nekateri avanturisti na raznih nemogočih in nezdavih kombinacijah.

Velike demonstracije proti Radiču v Tuzli.

Belgrad, 23. avg. (Izv.) Vse današnje časopise poroča o velikem neuspehu Stjepana Radiča v Tuzli. Po neuspehu v Bosanskem Brodu je včeraj Stjepan Radič prišel v Tuzlo, da bi tam imel shod, ki ga je napovedal že pred dvema tednoma in za katerega so se delale velikanske priprave. Radičevci so pričakovali, da bo to eden od največjih Radičevih shodov in so računali, da se bo zbralo do 20.000 ljudi. Iz celega okrožja pa je prišlo komaj 2000 ljudi in še med temi veliko število radovednežev. Že pred samim pričetkom shoda je večje število poslušalcev začelo demonstrirati proti Radiču. Demonstranti so napravili na zborovališču tak kraval, da je Radič moral umolk-niti, navzlic temu, da je dr. Pernar, ki Radiča stalno spremlja, prizadeval se pomiriti nezadovoljne s pomočjo žandarmerije in policije. Ali tudi s pomočjo te je bilo nemogoče pomiriti demonstrante. Demonstracije so se razvile do takega viška, da se je med posameznimi skupinami začel krvav pretep, tekom katerega je bil eden smrtno ranjen. Štiri so pozneje aretirali. Radič sam ni mogel govoriti dalj kakor pol ure, drugi govorniki pa, kakor Šibenik in Neudorfer, pa sploh niso mogli priti do besede. Radič je bil ob teh demonstracijah skrajno ogorčen. Te demonstracije so izraz razpoloženja bosanskih mas, ki najbolj čutijo neuspelost Radičeve demagoške politike. Radi tega incidenta v Tuzli je prišel danes Radič v Belgrad, da tukaj pri vladi protestira proti takemu načinu delovanja njegovih nasprotnikov, posebno pa proti temu, ker ni hotelo orožništvo poslušati njegovih ter dr. Pernar-

jevih naredb. Orožništvo je namreč odpovedalo poslušnost, ko je Radič zahteval, da naj prično proti nezadovoljnejšem z najostrejšo akcijo. Orožništvo ni hotelo tega storiti, ker bi v tem slučaju prišlo do velikega krvoprelitja. Radi tega je Radič že na shodu izjavil, da bo delal na to, da se tamošnji okrajni glavar ter orožniški komandant odpustita iz državne službe, kar pa je zelo malo verjetno, da mu bo uspelo. Glavno krivdo za te dogodke vali Radič na dr. Nikiča, ki je bil pred nedavnim časom v Tuzli, kjer je osnoval svojo lastno organizacijo. Radi tega je Radič sklenil, da definitivno obračuna z dr. Nikičem. Njegovo bivanje v Belgradu je s tem v zvezi. Sam Radič je dopoldne izjavil, da mora Nikič čimprej iz vlade, in je tekom dopoldneva storil potrebne korake pri predsedniku vlade. Uspehi te njegove akcije še niso znani; vendar izgleda, da bo moral Radič še dolgo čakati, da bo v tem uspel.

Dr. Nikič pa je izdal obširno poročilo o Radičevem neuspehu v Bosni. V poročilu pravi, da so razočarane hrvatske mase nezadovoljne z Radičevimi frazami. Zato je njegov pohod skozi Bosno, ki bi moral biti triumf, popolnoma propadel in se je spremenil v demonstracijo proti Radičevemu frazerstvu. In v Tuzli je prišlo do krvoprelitja, tako zelo se je dvignilo nezadovoljno ljudstvo proti Radiču in njegovi okolici. Dr. Nikičev poročilo ugotavlja končno, da je žalostno, da poizkuša dr. Pernar zaščititi Radičeve zборе na nezakonit način.

Radič spet kapitulira in demantira.

Belgrad, 23. avg. (Izv.) Stjepan Radič je prišel danes v Belgrad, kjer je moral spet požreti grenko pilulo, ki si jo je sam pripravil. V zadnjem času je namreč Stjepan Radič na vseh shodih, v svojem listu in povsod, kjer je le mogel, napadal dr. Laza Markovića. Radič je trdil, da z dr. Markovičem ne pojde v Ženevo, češ, da Radič ne more kot delegat skupaj z Markovičem. Danes pa se je vršila v zunanjem ministrstvu seja naše delegacije za Ženevo, kjer se je govorilo o tehničnih stra-

neh za odpotovanje naše delegacije, in se je na seji ugotovilo, da gre dr. Laza Marković v Ženevo na vsak način kot delegat. Stjepan Radič lahko tudi gre kot delegat, če hoče; če pa radi dr. Markovića noče iti, potem se na njegovo mesto določi drug delegat. Ker pa je Radiču mnogo do tega, da gre v Ženevo, je moral končno pristati, da gre tjakaj v družbi dr. Laze Markovića. Dr. Laza Marković je dal časnikarjem izjavo o teh konferencah in je dejal, da se je govorilo le o tehnični

Velika skupščina „Krščanske šole“ in „Slomškove zveze“.

Velik bo naš narod in silna bo naša država, ako bo naša mladina začela črpati globlje iz studenca življenja, ki je Kristus, Kralj vesoljstva.

Naša najaktualnejša organizacija »Krščanska šola«, ki je njen vzvišeni namen krščanska vzgoja mladine v soglasju z nauki katoliške vere, prodira med ljudstvo. To se je pokazalo v nedeljo 22. avgusta, ko je »Krščanska šola« sklicala v Št. Vidu nad Ljubljano skupno s »Slomškovo zvezo« drugo skupščino »Krščanske šole«, oziroma drugi občni zbor ljubljanske škofijske zveze društva »Krščanska šola«. Ves potek te slavnosti se je vršil v znamenju Kristusa, Kralja vesoljstva. V cerkvi, kakor tudi v »Društvenem domu«, se je z vso gorečnostjo venomer poudarjalo, da mora vse delo za krščansko šolo stati v znamenju Kristusa Kralja.

CERKVENO SLAVLJE.

Spored slavnosti se je pričel s prekrasno pridigo vseučiliškega profesorja in dekana teološke fakultete v Ljubljani dr. Lamberta Ehrlicha, ki je propovedoval o kraljevih pravicah Kristusa do naše dece, nakar se je ob pol sedmih razvila slovesna procesija s Kristusovim kipom. Procesija, ki se je vila po glavni cesti, ob kateri so raz hiš vihrale slovenske trobojnice, se je udeležila ogromna množica ljudstva. Prav lep je bil pogled na veliko množico slovenskih mož in fantov, ki je korakala za Kristusovim kipom. Po procesiji, ki je šla po glavni cesti navzgor do križa in se povrnila po isti cesti nazaj, se je vršilo v župni cerkvi darovanje za »Slomškov dom«, pri katerem se je nabralo 1300 Din, in posvetitev »Krščanske šole« Kristusu Kralju, nakar se je vršila slovesna sv. maša, ki jo je celebriral g. dekan Zabret.

ZBOROVANJE V DRUŠTVENEM DOMU.

Poročila društvenih funkcionarjev.

Po slovesni sv. maši pa so zborovalci napolnili dvorano in galerije krasnega Društvenega doma, kjer je društveni prvomestnik dr. Dermastija ob napovedani uri ter nabit polni dvorani otvoril drugo veliko skupščino društva »Krščanska šola«. Prvomestnik pozdravi najprej vrle zastopnike našega krščanskega učiteljstva in katehetskega društva ter vse zborovalce, ki so se v tako velikem številu odzvali vabilu na zborovanje. Nato je bilo na dnevnem redu poročilo tajnika in blagajnika. Iz tajniškega poročila, ki je bilo jako izčrpno, vidimo, da je v ljubljanski škofijski zvezi do sedaj večanjeno 29 podružnic, v mariborski pa 35. Društvo je tudi v tem poslovnem letu obrnilo vso pažnjo obstoju samostanskih zasebnih šolskih zavodov. Kot glavno svojo nalogo pa si je v mislih pravil v letošnji poslovni dobi postaviti društvo, podpirati akcijo, da se postavi v Ljubljani »Slomškov dom«, kjer se naj vzgaja naraščaj krščansko mislečega učiteljstva.

Resolucije.

Po poročilih se oglašajo k besedi zastopnik škofijske zveze društva »Krščanska šola« v Mariboru, kanonik dr. M. Vraber, ki poroča o stanju lavantinske škofijske zveze, ki šteje sedaj 35 podružnic. Obenem prečita predloge mariborske škofijske zveze, ki se so glasno sprejmejo. Posebno velike važnosti so sledeči trije:

1. »Krščanska šola« naj bi organizirala predvsem krščanske starše in zato priredila tudi za nje predavanja. V ta namen naj bi se dobili strokovni pisatelji, ki bi izdelali osnutke predavanj za društvene sestanke po župnijah.

2. Dobro bi bilo, da priredi »Krščanska šola« vsako leto po vseh župnijah dan krščanskih staršev po zgledu materinskih dnevoev, ki jih je zadnji čas prirejela Prosvetna zveza.

3. »Krščanska šola« naj pazi na to, da se bo pri sestavi šolskega zakona oziralo tudi na pravice staršev in občin.

VOLITVE.

Sledile so volitve novega odbora, pri katerih so bili izvoljeni v vrhovno osrednjo vodstvo: duhovni svetnik Andrej Ažman, vl. svetnik dr. Josip Dermastija, vseučiliški profesor dr. L. Ehrlich, strokovna učiteljica A. Lebar, veroučitelj Jan. Zerjav, dr. A. Veble kot zastopnik mariborske škofijske zveze, prof. dr. L. Sušnik, šolski upravitelj Ivan Štrukelj, odvetnik dr. J. Brejc, profesor dr. K. Cepuder, ministerialni tajnik F. Lavtižar, šolski ravnatelj Janko Jeglič in računski svetnik Jože Pirc.

Govor g. predsednika.

Pri slučajnostih je govoril dr. Dermastija o vzpostavi Kristusa Kralja v šoli. Zaključil je svoj vzneseni govor s sledečimi besedami: »Prepričan sem, da bodo naši otroci gotovo doživeli popolno osvoboditev naših onstran mej. In tedaj bodo prišli bratje iz Goriške in Koroške in nam bodo dali roko. Oni bodo stopali v našo armado krščanske šole. Nad to armado pa je Kristus, ki je naš kralj in vladar, naš učenik in prijatelj. On naj naredi, da bo naša armada pogumna, on naj blagoslovi naše delo, da bi bilo uspešno in da bi bilo v korist naši ljubljani državi, v časno in večno srečo

naših otrok, v večni blagor slovenskega naroda.« Navdušeni govor g. prvomestnika sprejeli navzoči zborovalci z ogromnim prijetjem.

Za zasebno katoliško šolstvo.

Nato je spregovoril med slučajnostmi g. računski svetnik Jože Pirc, ki ugotavlja, da ne tiče pri stalni nevarnosti ukinjevanja samostanskih šol razlogi štednje, ampak svobodni duh framažonske lože. Navaja dokaze za to. Zaključuje svoja zanimiva izvajanja z besedami: »Otrok je last Boga in staršev. Širom slovenske domovine naj zadoni glas: Zahtevamo za naše samostanske šole polne pomoči in podpore od strani države!«

Pozdrav g. knezoškofa. — Govor g. dekana Zabreta.

G. dekan Zabret prebere nato ob velikem navdušenju navzočega ljudstva pozdravni telegram največjega prijatelja naše šolske mladine in krščanskega učiteljstva ter velikega pokrovitelja in pospeševalca »Krščanske šole« — prevzvišenega škofa Jegliča. Telegram se glasi: »Iz vsega srca pozdravljam in blagoslovljam prireditve »Slomškove zveze«. Prelepi in času primerni program naj se uresniči. Vsi vzgojitelji merite na to, da bo Jezus res kralj naše mladine. Jeglič, škof.« G. dekan Zabret pozdravlja »Krščansko šolo«, navzoče krščansko učiteljstvo in vse šentvidčane, ki so navzlec temu, da se jim je doma radi slabega vremena nakopilo veliko poljskega dela prihiteli na veliko skupščino »Krščanske šole«, ki je tako lepo uspela. Ob splošnem navdušenju vseh zborovalcev predlaga g. dekan Zabret, da se osnuje v Št. Vidu podružnica »Krščanske šole«. Predlog so soglasno sprejeli. V podružnični šentviški odbor »Krščanske šole« pridejo gg.: dekan Zabret, kateheta Kogej in Lovšin ter posestniki: Ivan Bonča iz Vižmarji, Ivan Kremžar iz Št. Vida ter Feliks Šarec iz Zapuž. Končno razvija kanonik dr. M. Vraber misel o »Krščanski šoli« kot stanovskem društvu krščanskih staršev. Predsednik »Slomškove zveze« Ivan Štrukelj pa vabi vrle šentvidčane na popoldansko akademijo, ki jo priredi »Slomškova zveza«. Z bodrilnimi besedami zaključijo nato dr. Dermastija lepo uspešno veliko skupščino.

Velika skupščina »Krščanske šole« v Št. Vidu je velikega pomena za nadaljnji razvoj društva. Vsi namreč, ki so se skupščine udeležili in ki so slišali o velikih nalogah, pred katerimi stoji »Krščanska šola«, so odnesli tole misel: V Št. Vidu se je dvignil zavod, ki naj po zamisli našega ljubljenskega vladice vzgaja slovenskemu ljudstvu katoliški inteligenčni naraščaj. V Št. Vidu pa se je v nedeljo z uspehom pričela velika akcija, ki gre za popularizacijo misli »Krščanske šole« med slovenskim ljudstvom. In kakor se je v nedeljo pokazalo, bo ta akcija naše ljudstvo osvojila, da bo pripravljeno, ako se bodo v naši državi pojavili poizkusi, da bi se naše cerkvenopolitične in prosvetnopolitične razmere hotele pomehikaniti.

Letna skupščina „Slomškove zveze“.

KOMERZ.

Že na predvečer letne skupščine, t. j. v nedeljo, dne 22. t. m. je priredila Slomškova zveza v Ljudskem domu v Št. Vidu nad Ljubljano komerz. Člani Slomškove zveze so pred številnim občinstvom, ki je napolnilo dvorano, uprizarili Jahnovo »Srenjo« ter »Kovačevega študenta«. Na komerzu, ki je ob animiranem razpoloženju občinstva trajal do pol 10 zvečer, je bilo spregovorjenih več pozdravnih govorov. Prvi spregovoril predsednik Slomškove zveze g. Štrukelj Ivan, ki pozdravi zavedne šentvidčane, ki so se bili z vso odločnostjo zavzeli za preganjane članice Slomškove zveze. Nato so se vrstili pozdravni govor od strani zastopnikov oblasti ter kulturnih društev in zavoda sv. Stanislava. Govorili so: g. dekan Zabret, g. ravnatelj Koritnik, g. Škrbinc Jože, dr. Justin, g. vodja Bajec, nadzornik Novak, načelnik fin. kontrole g. Lenart, dr. Dermastija, dr. Lovro Sušnik, dr. Pečjak, duh. svetnik Ant. Čadež, ga. Cilka Krekova, kanonik Stroj Alojzij, kurat Bonač, prof. Koblar, p. Šavelj, g. kanonik dr. Klinar, ga. Golobova v imenu Orliške podzveze in sadjarski strokovnjak g. Humeč. Zivahno razpoloženje občinstva pa je še dvignil nastop Kogejega tamburaškega zbora ter pevski zbor iz Šmartna pod Šmarno goro.

SKUPŠČINA.

Letošnja letna skupščina Slomškove zveze je uspela nad vsako pričakovanje. Takega zborovanja kakor ga je imela včeraj, ni imela Slomškova zveza že dolgo. Izkazalo se je, da so v preganjanju in trpljenju skovana srca združena s tako silo ljubezni in prijateljske, da je nikdo ne more streti. Na letošnjo letno skupščino je prišlo 250 Slomškarjev in Slomškaric, ki so najprej prisostvovali ob 8 zjutraj sv. maši in ki so nato popolnoma napolnili prostorno dvorano šentviškega Ljudskega doma. Bil je to pravi kongres, pravo manifestacijsko zborovanje kršč. učiteljstva, v katero

se je razvil letošnji občni zbor Slomškove Zveze.

Poročilo predsednika.

Letno skupščino otvori delavni in dolgoletni predsednik Slomškove zveze ter eden izmed njenih ustanoviteljev g. šolski upravitelj Štrukelj Ivan in pozdravi predvsem mlajše tovariše ter imenoma nekatere zastopnike katehetskega društva. V svojem izčrpnem poročilu omenja mnogozaslужni predsednik Sl. Zv. podaljšanje nestalnosti za tri leta, prikrajšanje draginskih doklad ter krivico, da gre pravica pokojnine šole po 15letni službeni dobi. Glede odnosov do prosvetnega oddelka ugotavlja, da ima učiteljstvo sicer zupanje do novega šefa prosvetnega oddelka, a da se še niso popravile vse storjene krivice iz prejšnjega režima. Navaja slučaj tovarišice Zirovnikove, ki je bila prestavljena v Kropo in to radi nesoglasja lokalnih faktorjev, slučaj tov. Vidra, ki je bil tekom enega leta petkrat prestavljen, slučaj tovariša Zuckovca itd. Nadalje omenja pohvalno delo nekaterih tovarišev in tovarišic izven šole: šole: tovarišev Fran Lužarja, Pečjaka, Jakliča, Kristino Hafnerjevo, Anico Lebarjevo, ki delujejo vsi na literarno-pisateljskem polju ter tov. Teuerschuha, organizatorja kmetijsko-nadaljevalne šole v Št. Ilju pri Velenju.

Pozdrav kralju.

Ob zaključku svojega poročila predlaga g. Štrukelj, da se pošlje udanostna brzojavka Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru, katero prebere ob velikem navdušenju ter aplavzu vseh zborovalcev in ki se glasi: »Učiteljstvo Slomškove zveze, zbrano na občnem zboru v Št. Vidu, pošilja Njegovemu Veličanstvu udanostne pozdrave in zagotovilo neomajne zvestobe. Predsednik Štrukelj.«

Druga poročila.

Nato je sledilo skrbno sestavljeno poročilo tajnice gđ. Anice Lebarjeve, blagajnika R. Wagnerja ter klenih misli polno poročilo urednika »Slovenskega učitelja« F. Lužarja. Prav veliko zanimanja pa so zbudila kaj pestra poročila posameznih podružnic, izmed katerih so nekatere kakor kamniška, radovljiška, novomeška itd. prav živahno delovale. Niso pa bila ta poročila le svetlo zrcalo, ki je govorilo o življenski sili ter žilavosti nekaterih podružnic, ampak obenem tudi trpki dokumenti, ki so pripovedovali o brezštevilnih preganjanjih ter žrtvah polnem trpljenju.

Volitve.

Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor s predsednikom g. Ivanom Štrukljem na čelu. Ostali odborniki so: Lavrič Pavel, Lebar Anica, Lužar Fortunat, Ojstriž Anica, Pirc Avgust, Sadar-Kleinmayer Marija in Wagner Rudolf.

Kmetijsko-nadaljevalne šole.

Pri slučajnostih je prišlo do prav živahne debate v zvezi s predavanjem tov. Teuerschuha o potrebi ustanavljanja kmetijsko-nadaljevalnih šol. Tov. Teuerschuh je razvijal svoje misli, zajete iz lastne izkušnje. Ustanovil je namreč v Št. Ilju pri Velenju kmetijsko-nadaljevalno šolo z namenom, da se strokovno izobražujejo kmetijski fantje od 14. leta dalje. V teh kmetijsko-nadaljevalnih šolah se na eni strani obnavlja ljudskošolsko znanje, a se na drugi strani spopolnjuje strokovno kmetijsko znanje. Primer v Št. Ilju pri Velenju je popolnoma uspel. Tečaja se je v Št. Ilju pri Velenju udeleževalo do 35 fantov, in sicer redno. Pouk se je vršil od oktobra naprej čez zimo do časa, ko se na polju prične spet delo in to iz kmetijstva, kmetijskega prirodoznanstva, združništva, spisa, kmetijskega računstva, veronauka in sploh iz vseh predmetov, ki morajo zanimati kmetijskega gospodarja. Razven pouka so se prirejali izleti v trapištovski samostan v Rajhenburgu, v Maribor, Ljutomer ter nekatera vzorna posestva. Pa tudi kmetijski strokovnjaki so se začeli zanimati za kmetijsko nadaljevalno šolo. Da se je pa šola lahko v gmotnem oziru vzdržala, gre zasloga tamkajšnjemu okrajnemu zastopu, tamkajšnjemu okrajnemu šolskemu svetu ter občini, ki so z gmotnim prispevanjem dokazali razumevanje za to prevažno in požrtvovalno delo med našim kmetijskim ljudstvom. Ta vzgled je moral delovati in ustanovile so se slične kmetijsko-nadaljevalne šole v Ljubnem, Vojniku, Slivnici ter Rečici ob Paki. Koncem letošnjega šolskega leta pa so se zbrali v Celju zastopniki vseh teh šol ter postavili enoten učni načrt, a obenem vložili na ministra za poljedelstvo prošnjo za podporo. Izvajanja tov. Teuerschuha, ki so jih sprejeli zborovalci z velikim zanimanjem, so odprla našemu učiteljstvu novo pot udejstvovanja. Plod živahne diskusije, ki je sledila in ki so se je udeleževali tov. Bric, Slapšak, Vider, Jeglič, Zuckovec, Pečjak itd., je bil predlog novoizvoljenemu osrednjemu odboru Slomškove zveze, da naj vloži na ministrstvo za poljedelstvo prošnjo, da se te kmetijsko-nadaljevalne šole od države gmočno podpro in da se slična prošnja vloži tudi z ozirom na gospodinske šole.

Deklaracija v načelu sprejeta.

Nič manj živahna pa ni bila debata v vprašanju razmerja med Slomškovo zvezo in UJU, o katerem vprašanju je podal genetičen pregled predsednik Štrukelj in sicer od pravnega sem. Plod te diskusije pa, ki so se je

udeleževali tov. Rupret, Vider, Jovan, Kržišnik itd., je bil sklep, da se znana deklaracija, objavljena v »Učiteljskem tovarišu«, v načelu sprejme. Sprejele so se tudi nekatere pomembne resolucije, ki jih v kratkem objavimo. Ko je tov. Štrukelj zaključil veličastni zbor, se je naše krščansko učiteljstvo razhajalo v globoki zavesti, da je storilo važne sklepe, ki bodo pokazali v bližnji bodočnosti blagodejen vpliv v vseh pogledih. Krščansko učiteljstvo pa je na včerajšnji letni skupščini ponovno doprineslo dokaz, da veje v njem po režimu krivice in nasilja duh neomajne discipline, neoporečne življenjske sile ter železne harmonije, utrjene pod udarci, ki so sicer zaboleli, a ki so združili.

Protestni shod slovenskih invalidov.

Združenje slovenskih invalidov in sicer oblastni odbor za ljubljansko in mariborsko oblast je priredil v nedeljo dopoldne v prostorni dvorani Ljudskega doma v Ljubljani protestni shod, da protestira proti invalidskemu zakonu in pa proti redukciji invalidskih zavodov, posebno proti redukciji protezne delavnice v Ljubljani. Zborovanje je bilo kljub lepemu dnevu še dosti dobro obiskano. Prišlo je tudi veliko delegatov iz raznih slovenskih pokrajin. Zborovanje je otvoril predsednik Združenja g. Štefe.

Otvoritev shoda.

Po običajnem pozdravu je opozoril zborovalce na mučen položaj, katerega vstvarja sedanji vladni režim našim invalidom. Vlada hoče reducirati delavstvo v protezni delavnici v Ljubljani, ki je edina v Sloveniji, ki sama izdeluje proteze in ortopedične pripomočke. Ko je oblastni odbor Združenja dobil obvestilo o tej vladni nameri, je takoj obvestil vse parlamentarne klube in se obrnil celo na kralja samega ter podvzel vse korake, ki so potrebni. Predsedstvo Združenja pa ne more prevzeti samo odgovornosti za usodne posledice, ki so na vidiku in je sklicalo ta shod, da obvesti vse članstvo in javnost. Dalje je pozdravil zastopnika »Zveze bivših slovenskih vojakov« majorja Colariča in tajnika kateheta Bonča, dalje našega narodnega poslanca dr. A. Gosarja, kateremu se je posebno zahvalil za njegovo zanimanje za naše invalide, dalje zastopnika vlade in pa zastopnika tiska.

Sijajna »skrb« vlade za vojne žrtve.

Nato je podal tajnik g. Tome poročilo, kaj in kako se dela z našo protezno delavnico v Ljubljani. Najprej so zmanjšali datjave in kredite za delavstvo in za potrebni material. Prišlo je tako daleč, da ta prepotrebna delavnica nima niti toliko v blagajni, da bi mogla plačati samo za doposiljatev blaga, katero ima že izdelano. — Mesto da bi se izboljšalo, gre nazaj. Zavoljo poplave v naših južnih krajih je res potrebna pomoč in štedenje. Toda vlada naj dobi za to pomoč sredstva kje drugje. Ni pa umestno, da bi moral za to trpeti tak samaritanski zavod. Škodo poplavljenec v Banatu, kjer so najbogatejši posestniki in žitni bogataši, naj plačajo naši ubogi slovenski invalidi! (Medklje: Nič ne bodo dobili ti poplavljeni, dobi bo šlo v Srbijo za volitve!) Posredovali so v prid invalidom tudi »Zveza bivših slovenskih vojakov« in pa poslanec kluba SLS g. Smoderji pri ministrstvu za socialne zadeve. Toda vse zama, le malo je upanja na izboljšanje. Protezna delavnica je zaposlovala v letu 1920 še 60 delavcev v svojem obratu in se je jako lepo razvijala. Polagoma pa so jo zmanjševali in sedaj vlada praznata v tem delavnem hramu. Komaj 17 delavcev je še danes v protezni delavnici. Invalidi pa pošiljajo prošnje in moledujejo reveži za svoje proteze. V delavnici je že za 10 mesecev zastanka, ti reveži pa čakajo in čakajo na svoje umetne krve, ki naj jim vsaj delno nadomestijo na kravah poljanah izgubljene udje. To je naravnost mučenje naših invalidov! Vse proteze so nujno potrebne. — Protezne delavnice naj se torej ne ukinjajo, marveč podpirajo, da dobe ti reveži svoje proteze! No, in naš invalidski zakon! Tolažili so nas, ko pride ta zakon do veljave bo tudi za invalide malo boljše. Po sedmih letih smo ga res dobili, toda do sedaj ni še niti tretjina invalidov prevedena! Kdor ni preveden, ta ne dobi nič. Manipulirajo po pisarnah, invalidi, vdove in sirote pa čakajo v bedi na rešitev. Pa tudi iz fonda za podpore invalidom nismo dobili še pare v desetih mesecih. Kje so naše šole za izučitev invalidov za razne obrti? Tudi izpitnih komisij za polaganje skušenj še ne da ministrstvo. Če pa urgiramo, je običajen odgovor — jo že čas. Skrajni čas je, da se zavzamemo za invalide vsa naša javnost in na to tudi apeliramo! Invalidi pa obupujejo in so marsikateri že na robu propada. Zato kličemo: Pomagajte poslanci, prijatelji in vsi, ki morete, da dobimo vsaj to, kar nam gre po zakonu! — Za naše vojne sirote pa ta novi zakon sploh nima razkonite določbe. Apelira le na dobrodelne družbe. Vojna sirota naj si pomaga, kakor ve in zna. Edino, kar nam je še preostalo, je to, da imamo močno organizacijo in dobre prijateljske zveze. Najvažnejše za nas je danes to, da obdržimo svojo protezno delavnico in se ne reducirajo delavci in potrebni krediti.

Predsednik se je zahvalil za izvajanja in je ugotavljal, da je sramota in krivica, kar se

